

Økonomi og ledelse

Bliv klogere på incitamenter til bæredygtig udvikling i landbruget

Incitamenter til at accelerere den bæredygtige og grønne omstilling hos landmændene kan være alt fra offentlig regulering til økonomiske præmier fra aftagerne. Her kan du blive klogere på forskellige modeller og høre, hvad landmændene synes om dem.

Viden om

Landbruget er en central spiller i den grønne omstilling. Men hvilke typer incitamenter findes der for danske landmænd og deres interesser til at drive omstillingen? Og hvordan ser landmændene på de forskellige incitamentsmodeller?

The Food Agriculture Organization (FAO) er en af dem, der har undersøgt incitamenter for økosystemtjenester, som har til formål at støtte landmænd i at indføre bæredygtige landbrugsmetoder. Afsættet for FAO er, at landmænd uden incitamenter er begrænset i deres muligheder for at investere og ændre landbrugspraksis, og at incitamenter derfor tilskynder landmænd til at levere og til at overvinde barrierer.

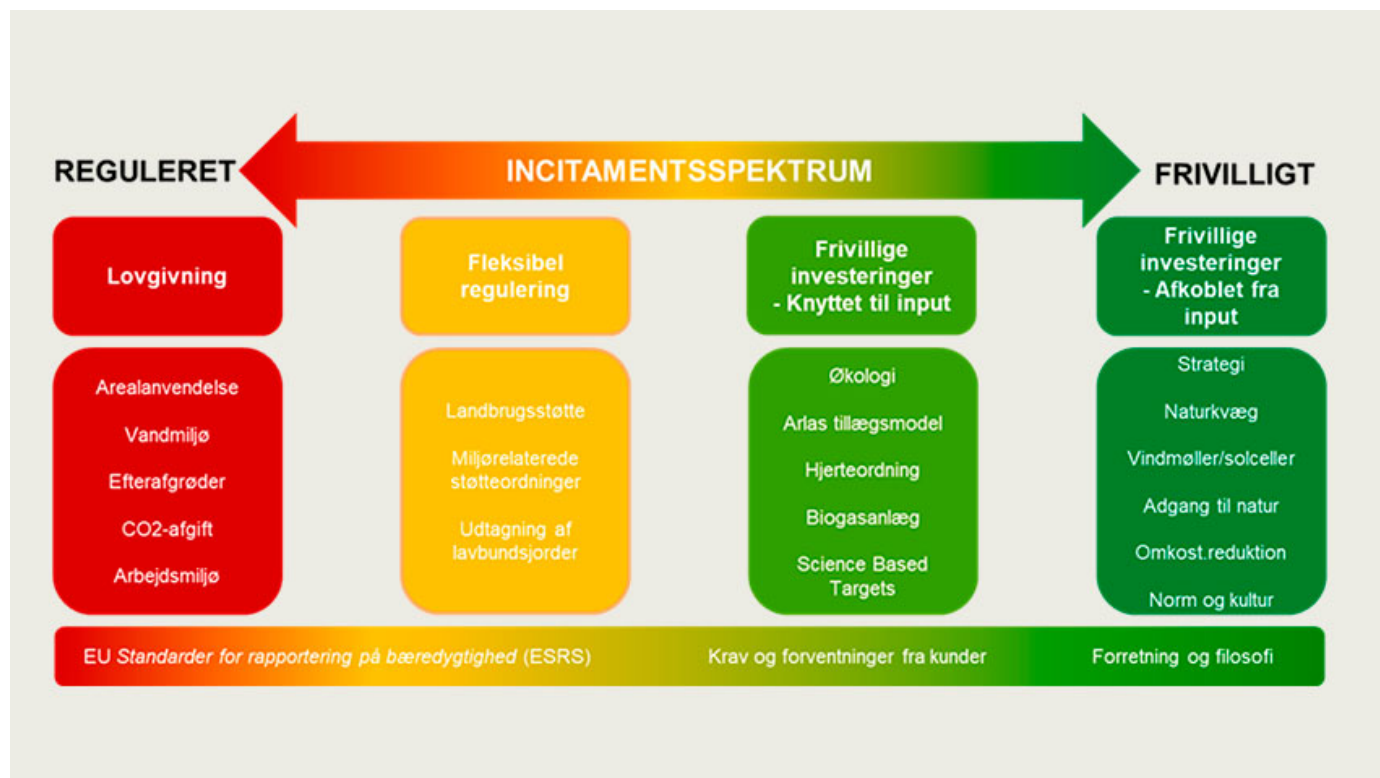
Ifølge organisationen findes incitamenter i forskellige former og kan implementeres gennem forskellige initiativer fra regulering til frivillige initiativer. Der kan være mere negative incitamenter

såsom bøder eller skatter, altså kontrolforanstaltninger, der forbyder negativ påvirkning, og positive incitamenter som betaling eller forbedret markedstilgang for at følge en given praksis.

Model illustrerer incitamenter for bæredygtighed

Modellen neden for er inspireret af FOA og tilpasset dansk landbrug. Modellen illustrerer incitamenter fordelt på et spektrum fra obligatoriske reguleringer til frivillige investeringer.

Dansk landbrug vil man nok have tilbøjelighed til at sige ligger meget i venstre side af modellen, fordi det i høj grad er drevet af reguleringer. Et oplagt spørgsmål er derfor, hvordan danske landmænd arbejder over mod den højre side og mere frivilligt driver en bæredygtig udvikling, så potentialet udnyttes her.

Det kunne f.eks. være via aktører i værdikæden, der indgår partnerskaber med landmænd med incitamentsmodeller. Målet vil her være at fremme den bæredygtige udvikling og belønne landmænd for at arbejde efter bestemte principper defineret af leverandøren.

I det følgende zoomer vi ind på fire incitamentsmodeller med eksempler fra både dansk og udenlandsk landbrug.

Leverandører belønner bæredygtighed

Et eksempel på en incitamentsmodel fra en aktør i værdikæden er Arlas tillægsmodel for bæredygtighed, der ud fra klare parametre belønner andelshavernes bæredygtighedstiltag på mælkebedrifterne med en øget mælkepris.

I modellen udløser fodereffektivitet, proteineffektivitet, køernes holdbarhed, brug af gødning og arealanvendelse 49 point ud af 80 mulige point. Modellen er baseret på Arlas Klimatjek, og hvert point udløser 0,03 eurocent pr. kg. mælk.

Thise og Naturmælk arbejder også på en præmieringsordning, der skal belønne landmændene for grønnere tiltag i afregningen. Det vides endnu ikke, hvad denne ordning indeholder, men det understreger endnu en gang, at bæredygtighed er et fokus, der gennemsyrrer værdikæden.

I Danish Crown har man bæredygtighedsprogrammet Klimavejen, som indeholder forskellige parametre, der kan hjælpe landmanden med at sætte individuelle mål. Konkret deler landmændene deres produktionsdata med Danish Crown og modtager til gengæld individuel feedback på deres bæredygtighedspræstation.

Fra januar 2023 modtog landmænd, der er en del af Klimavejen, et såkaldt bæredygtighedstillæg på 10 øre pr. kilo.

Uden for Danmarks grænser arbejder fødevareregiganten Nestlé med incitamentsmodeller ud mod deres producenter. Virksomheden har lagt en tidsbegrænset plan for at halvere sine emissioner inden 2030 og opnå nul procent udledning i 2050 på trods af, at virksomheden vokser. Det vil Nestlé blandt andet gøre ved at fokusere på at støtte landmænd og leverandører i regenerativt landbrug.

Banker stiller grønne krav til kunder om ESG-rapport

Incitamenter til landmændenes grønne omstilling kan også komme fra den finansielle verden. Her har flere banker det sidste år udtalt, at de på den ene eller anden måde kommer til at stille krav til deres kunder i forhold til rapportering og handling på klimatiltag. Det forlyder fra bankerne, at prisen på fremtidens finansiering bliver sat efter virksomhedens ESG-rapport.

Et eksempel er DLR Kredit, der i 2022 er begyndt at indsamle ESG-data fra nye låntagere og eksisterende kunder, som søger om nye lån. Konkret skal landbrugs- og erhvervskunderne som en del af ansøgningsprocessen svare på spørgsmål, der afdækker miljømæssige, sociale og ledelsesmæssige forhold. DLR Kredit skriver dog ikke noget om, om låntagere skal leve op til bestemte krav på ESG.

Et andet eksempel er Nordea, hvor landbrugsdirektør Morten Riget i september 2023 i Agriwatch udtalte:

”Hver eneste landmand burde have den grønne omstilling helt ind under neglene (...). Jeg er nok lidt forundret over, hvor relativt få landmænd, der har forholdt sig til deres egne klimatal. Inden længe kommer der en klimaafgift, og derfor efterlyser jeg, at der er flere, som forholder sig til det.”

Nordea har p.t. ingen krav om, at deres landmandskunder skal forelægge en ESG-rapport, men der er en klar forventning til de større landbrugskunder om, at de har styr på egen data.

Partnerskaber samler offentlige og private aktører

Offentlige-private partnerskaber kan også give incitamenter til bæredygtig udvikling i landbrugets værdikæde. Det kan ske ved at bringe private og offentlige organisationer sammen for at arbejde mod fælles mål. Disse partnerskaber kan bidrage til at finansiere bæredygtige projekter.

Særligt samarbejde mellem kommuner og landmænd er der set flere eksempler af i 2023, hvor der er indgået lokale partnerskaber for at rykke på særligt klimavirkemidler.

Et eksempel er Favrskov Kommune. I kommunen optager landbruget 66 pct. af kommunens areal, og landbruget står for 30 pct. af udledningen i kommunen. Med udgangspunkt i reduktionsmålene for dansk landbrug har Favrskov Kommune indgået et samarbejde med Landboforeningen Kronjylland for at belyse, hvor udledningen stammer fra, hvilket skal føre til konkrete og realistiske løsninger, som kan reducere landbrugets klimabelastning.

Christian Jensen, gårdejer og formand for Landboforeningen Kronjylland, udtaler om projektet:

”Med klimaprojektet her får flere styr på deres klimaregnskab, og samtidig samler projektet den viden, der skal til, for at vi i fællesskab kan formulere, hvordan fremtidens landbrug skal se ud og komme på forkant med landbrugets nye klimakrav.”

Klimaafgift er et reguleringsdrevet incitament

Et eksempel på et reguleringsdrevet incitament fra den venstre side af FAO's model er den klimaafgift, der forventeligt indføres i dansk landbrug i 2024. Målet med afgiften er, som Torsten Hasforth fra den grønne tænketank Concito anfører det, at skabe et ”tydeligt” incitament til grøn omstilling hos landmændene:

”Der skal derfor skabes et tydeligt incitament for landmændene til at iværksætte den nødvendige omstilling og forandring. Et sådant incitament findes ikke i dag – heller ikke med vedtagelsen af Landbrugsaftalen fra 2021.”

Ifølge Concito er landbruget blevet stadig mere effektivt, men udleder stadig det samme som i 2010, hvorimod resten af samfundet næsten har halveret udledningen. Dette er sket med hjælp fra afgifter, og her kan industriens skattereform nævnes som et eksempel, som forventes at halvere udledningen igen.

Concito understreger, at man ved, hvor udledningerne kommer fra i landbruget, og at det er på disse områder, at afgiften bør pålægges – nemlig kvæg, gylle, gødning og lavbundsgrunde.

Landmænds holdning til incitamentet for bæredygtighed

Hvordan ser danske landmænd så på de forskellige typer incitamentet? Som led i et projekt om bæredygtig udvikling i landbruget har SEGES Innovation afholdt to workshops for landmænd med fokus på emnet.

Der er nok ingen tvivl om, at en klimaafgift, uanset hvordan den skrues sammen, opleves som en pisk blandt mange landmænd. De forstår behovet og anerkender effekten, men virker også meget afventende i forhold til, hvilke krav, der bliver stillet.

Det er måske netop det, der kendetegner incitamentsmodeller, der bygger på afgifter og regler. Man pacificerer landmanden ved at fjerne landmandens mulighed for at handle på egen hånd. Dermed rører man ved en af de stærkeste motivationsfaktorer for at blive og være landmand, nemlig et ønske om at være selvstændig og arbejde under stor frihed med dertilhørende stort ansvar.

Oplevelsen af produktionsvirksomhedernes incitamentsprogrammer er dog heller ikke rendyrket positiv. De udlægges af nogle som gulerodsmodeller, der initierer og stimulerer til forandring og målopfyldelse. Men de økonomiske incitamentet kan samtidig opleves som pisk, fordi landmændene oplever det som fradrag og ikke tillæg i afregningen, fordi markedet fortsat viser sig ikke at ville betale merprisen.

Opsummerende er der nok ingen tvivl om, at den optimale og mest værdiskabende incitamentsmodel er svær at præcisere, men at samarbejde i værdikæden synes at skabe et bedre fundament for landmændene i forhold til at arbejde med bæredygtig udvikling.

Emneord

[Bæredygtighed](#)[ESG](#)[Finansiering](#)[+1](#)

Publiceret: 08. december 2023

Opdateret: 08. december 2023

Vil du vide mere?

Ditte Kjær Jacobsen

Seniorkonsulent

SEGES Innovation P/S

ditt@seges.dk

+45 2132 3157

Støttet af

Promilleafgiftsfonden for landbrug

SEGES Innovation P/S Tlf. 8740 5000

Agro Food Park 15 Fax. 8740 5010

8200 Aarhus N Email info@seges.dk